

Eesti Kunstnike Liit
Elin Kard ja Vano Allsalu
Vabaduse väljak 6
10146 Tallinn
Eesti

Tallinn
7.12.2022

E-POSTI TEEL
elin.kard@eaa.ee, vano.allsalu@eaa.ee

EESTI KUNSTNIKE LIIDU ÕIGUSLIK JÄRJEPIDEVUS

1. EESMÄRK

Käesoleva memorandumi eesmärk on analüüsida, millise varasema Eestis eksisteerinud kunstnike ühenduse ning Eesti Kunstnike Liidu (edaspidi **Eesti Kunstnike Liit** või **EKL**) vahel on võimalik tuvastada olemasoleva piiratud informatsiooni alusel õiguslikku järjepidevust või õigusjärglust või nende elemente ning mil määral täiendav (õigus)ajalooliste materjalide ning kunstnike ühendustega seotud dokumentide ning arengute uurimine saaks õigusliku järjepidevuse (või ka õigusjärgluse) küsimusse veelgi enam selgust tuua.

Praegu käsitletakse EKLi 1943.a Jaroslavlis asutatud Eesti Nõukogude Kunstnike Liidu (õigus)järglasena, kuid liikmeskonnas on tekkinud huvi välja selgitada, kas selleks võiks olla ka mõni varasem kunstnike ühendus, näiteks Eesti Kujutavate Kunstnikkude Keskühing (edaspidi **EKKKÜ**).

2. JÄRELDUSTE KOKKUVÕTE

- Käesolev piiratud mahus teostatud õiguslik analüüs loob teatud eeldused selleks, et jaatada õiguslikku järjepidevust EKKKÜ ning EKLi vahel. Nimelt eksisteerivad elemendid (nt sarnasus üldistes eesmärkides ning valdkonnas, küllalt ulatuslikult kattuv liikmeskond), mis moodustavad osa õigusliku järjepidevuse määratlemiseks vajalikest tingimustest.
- Analüüsi aluseks kasutati materjale, mis on lihtsalt arhiividest kätte saadavad või muul viisil olemas. Sealhulgas oleme läbi töötanud Rahvusarhiivis säilitatud asjassepuutuvaid kunstnike ühenduste liikmete nimekirju, koosolekute protokolle jm dokumente, et jõuda võimalikult terviklike järeldusteni. Küll aga ei ole käesoleva memorandumi näol tegemist ammendava ning kõikehõlmava ajaloolise analüüsiga, mistõttu lisaks on võimalik läbi viia täiendavate ajalooliste materjalide hankimine ja analüüs võimaliku õigusliku järjepidevuse osas. Suuniseid täiendava analüüsi läbiviimiseks on toodud memorandumi punktides 4.3 ja 4.4.3.
- Arvestades käesoleva memorandumi ettevalmistamisel läbitöötatud materjali, oleme seisukohal, et üksnes juriidilistest mõistetest ja analüüsist ei piisa EKLi õigusliku järjepidevuse osas lõplike järelduste tegemiseks. EKLi juhtkonnal ning liikmeskonnal tuleb õiguseellase osas otsuse tegemisel lähtuda praeguse memorandumi ning võimaliku täiendava õigusajaloolise analüüsi (kui EKL selle kasuks otsustab) põhjal kujunenud

SORAINEN

Tallinn, Eesti
Rotermanni 6
10111 Tallinn
+372 6 400 900
estonia@sorainen.com
reg nr 10876331

Riia, Läti
+371 67 365 000
latvia@sorainen.com

Vilnius, Leedu
+370 52 685 040
lithuania@sorainen.com

Minsk, Valgevene
+375 17 306 2102
belarus@sorainen.com

siseveendumusest. Meie hinnangul ei tugine enamuse erialaliitude või ühenduste järjepidevuse deklareerimine õiguslikel hinnangutel, vaid pigem siseveendumusel.

- Kuna Eesti Nõukogude Kunstnike Liidu õigusliku järjepidevuse osas EKLiiga on juba praegu teatav kindlus ning siseveendumus olemas (vt ajajoont memorandumi punktis 3), siis vaatleme sellele organisatsioonile eelnenud kunstnike liite ja ühendusi varasema õigusliku järjepidevuse määratlemiseks.

3. FAKTILISED ASJAOLUD

EKL on Eesti kunstnike ühendav loomeliit, mis edendab ja kaitseb oma liikmete professionaalseid, sotsiaalseid ja majanduslikke huve.¹ Eesti kunstnike ühendavate loomeliitude ning seega ka EKLi eelkäijate ajajoon näeb üldjoontes välja järgnev:

- 1907. aasta – Ants Laikmaa eestvedamisel asutatakse Eesti esimeseks kunstiorganisatsiooniks peetav **Eesti Kunstiselts**.
- 1919. aasta – toimub **Eesti Kunstiseltside Keskkomitee**² asutamine, mille järel kadusid jäljed Eesti Kunstiseltsi aktiivsest tegevusest.³
- 1922. aasta – asutatakse juba kesksam kunstnike ühendav organisatsioon – **Eesti Kujutavate Kunstnikkude Keskühing (EKKKÜ)**, mida EKL loeb üheks enda olulisemaks eelkäijaks.⁴ EKKKÜst lööb järgnevate aastate jooksul lahku ka mitmeid haruorganisatsioone – näiteks **Eesti Kunstnikkude Liit** 1923. aastal ning sellest omakorda **Uus Kunstnikkude Koondis** 1930. aastal.⁵
- 1940. aasta – likvideeritakse Nõukogude võimu mõjutustel EKKKÜ ja kõik teised senitegutsenud kunstiorganisatsioonid kunstnike organisatsioonide esindajate otsusega⁶. Võetakse vastu Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu otsus **Eesti Nõukogude Kunstnike Liidu** loomise kohta, milleks moodustatakse kunstnikest koosnev organiseerimistoimkond.⁷
- 1943. aasta – eelnimetatud Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu otsusest lähtuvalt asutatakse Jaroslavlis (tollases Nõukogude Liidus, nüüdsel Venemaal) praegusel ajal EKLi õiguslikuks eelkäijaks peetav **Eesti Nõukogude Kunstnike Liit** (hiljem **Eesti NSV**

¹ Kultuuriministerium. Tunnustatud loomeliidud. – <https://kul.ee/tunnustatud-loomeliidud> (18.04.2022).

² Kangro-Pool, R. Korraldused kunsti kaitsmiseks ja edendamiseks. - Maaliit: Eesti Maarahva Liidu häälekandja nr 48, 1. märts 1919.

³ Hain, J. Eesti kunstnike ühinemistaotluste sada aastat. – Sirp 2003. - <https://www.sirp.ee/archive/2003/10.01.03/Kunst/kunst1-1.html> (18.04.2022). Ainsad jäljed Eesti Kunstiseltsi jätkunud tegevusest on Eesti Kunstiseltsi kassaaruande raamat ning Eesti Kunstiseltsi arveid sisaldav Tallinna Linnapanga arveraamat, kus on kandeid vastavalt aastani 1937 ning 1935 - <https://www.ra.ee/dgs/explorer.php?tid=259&iid=124000006179&tbn=1&lev=yes&lst=2&hash=b52cbbd37df86952a5687b616e8b4db6> (03.10.2022).

⁴ Eesti Kunstnike Liit. Ajalugu. - <https://www.eaa.ee/ajalugu> (18.04.2022).

⁵ Eesti Kunstnike Liit. Ajalugu. - <https://www.eaa.ee/ajalugu> (18.04.2022).

⁶ Roose, F., Keerend, L. (toim). Nõukogude Eesti kunstielu kroonika (1940-1965). Tallinn: Kunst 1970, lk 4.

⁷ Roose, F., Keerend, L. (toim). Nõukogude Eesti kunstielu kroonika (1940-1965). Tallinn: Kunst 1970, lk 3.

Kunstnike Liit) ning kinnitatakse selle ajutine põhikiri, mille koostamist alustati 1941. aastal.⁸

- 1992. aasta – **Eesti Kunstnike Liit** (endise nimega ENSV Kunstnike Liit⁹) saab oma praeguse kuju ning nime Eesti Vabariigi taasiseseisvumise järel ning registreeritakse kodanike ühendusena Eesti Vabariigi Kultuuriministeeriumi poolt.¹⁰
- 1995. aasta – **MTÜ Eesti Kunstnike Liit** kui 1992. aastal registreeritud kodanike ühenduse õigusjärglane registreeritakse Eesti Vabariigi Ettevõtete, Asutuste ja Organisatsioonide Registri Keskuse poolt 7. juunil 1995. aastal kui mittetulundusühing (liit) ning registreeritakse ümber mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrisse 6. oktoobril 1998. aastal.¹¹

4. ÕIGUSLIKUD PÕHJENDUSED

4.1. Õiguslik järjepidevus ning õigusjärglus

Laiemas plaanis on õigusliku järjepidevuse põhimõte ehk kontinuiteet ajalooteaduses kasutatav mõiste, mis selgitab aegruumis jälgitavat järjepidevust kultuurilistes, keelelistes või etnilistes tunnustes¹².

Õiguslikust seisukohast saab organisatsioonide ning ühingute tegevuse jätkuvuse või ühingute õiguste ning kohustuste ülemineku puhul eristada kahte viisi: õiguslik **järjepidevus** (inglise k *continuity*) ja **õigusjärglus** (inglise k *succession*). Kuigi neid doktriine kohaldatakse rahvusvahelises õiguses peamiselt riikide õigusliku seisundi määratlemiseks, saab neid meie hinnangul kohaldada ka juriidilistele isikutele, nagu on märkinud oma ekspertarvamuses ka prof. Lauri Mälksoo.¹³

4.2. Õigusjärglus

Õigusjärgluse puhul on tegemist vähemalt kahe erineva organisatsiooniga, kus õigusjärglaseks olev organisatsioon pärib õigused või kohustused oma eelkäijalt. Hetkel kehtivas õiguses reguleerib õigusjärglust tsiviilseadustiku üldosa seadus (TsÜS), mille § 6 kohaselt võivad tsiviilõigused ja -kohustused üle minna ühelt isikult teisele (õigusjärglus), kui need ei ole seadusest tulenevalt isikuga lahutamatu seotud. Õigusjärgluse aluseks on tehing või seadus. Õigused ja kohustused antakse üle üleandmise tehinguga (käsitustehing). Oluline on aga silmas pidada, et EKLi võimaliku õigusjärgluse tuvastamisel ei saa lähtuda vaid hetkel kehtiva õiguse põhimõtetest, kuivõrd õigusjärgluse tekkimise võimalikud hetked leidsid aset minevikus. Kuna TsÜSi ehk kehtiva seaduse alusel õigusjärglust antud juhul tuvastada ei ole võimalik, siis käesolevas memorandumis me keskendume õiguslikule järjepidevusele.

⁸ Roose, F., Keerend, L. (toim). Nõukogude Eesti kunstielu kroonika (1940-1965). Tallinn: Kunst 1970, lk 6; Eesti Nõukogude Kunstnike Liidu Ajutine Põhikiri. Kinnitatud 1943. aastal.

⁹ Eesti Kunstnike Liit. Ajalugu. - <https://www.eaa.ee/ajalugu> (22.09.2022).

¹⁰ Eesti Kunstnike Liit. Ajalugu. - <https://www.eaa.ee/ajalugu> (18.04.2022).

¹¹ Eesti Kunstnike Liit. Ajalugu. - <https://www.eaa.ee/ajalugu> (18.04.2022).

¹² https://et.wikipedia.org/wiki/%C3%95igusliku_j%C3%A4rjepidevuse_p%C3%B5him%C3%B5te (19.10.2022).

¹³ Prof. Lauri Mälksoo ekspertarvamus Riigikogu otsuse eelnõu 515 OE kohta. 05.09.2018. - https://www.riigikogu.ee/wpcms/wp-content/uploads/2014/11/Eksptarvamus_515OE.pdf (03.10.2022).

4.3. Õiguslikust järjepidevusest üldiselt

Kehtivas seadusandluses puudub eraldi regulatsioon selleks, et üheselt tuvastada ajaloolises plaanis erialaste liitude õiguslikku järjepidevust. Seetõttu oleme muuhulgas analüüsinud EKLi kui erialase liidu õiguslikku järjepidevust kasutades analoogiat riigiga. Õigusliku järjepidevuse puhul on üldjoontes tegemist olukorraga, kus tegu on ühe ja sama organisatsiooni või ühenduse jätkumisega olenemata muutuvatest oludest (k.a ajutine okupatsioon), s.t. et organisatsioon säilib sama õigussubjektina. Tegemist on olukorraga, kus riigi lõppemine ei ole seotud riigi enda tahtega või lõpetamine või katkemine on toimunud teiste isikute sekkumise tagajärjel.

Liitude tegevus on ajaloo käigus kas riigikorra muutumise, sõdade või muude ajalooliste sündmuste tõttu peatunud, lõpetatud või on neid uuesti asutatud. Kuna sellised muudatused ei ole alati olnud nende liikmete vaba valik, siis ei ole taoliste muudatustega seotud dokumentatsioon ka õiguslikku järjepidevust arvestaval viisil vormistatud, vaid lähtunud on hetkeolukorrast ja võimalustest.

See ei tähenda aga, et näiteks uue liidu asutamisel pole eesmärk olnud varem eksisteerinud liidu tegevuse jätkamine. Mõningatel juhtudel on õiguslik järjepidevus deklaratiivse lausena välja toodud kas asutamisdokumentides või muul viisil, näiteks mõne juhtorgani otsusega. Nii näiteks leiab ka 1992. aasta 28. juunil rahvahääletuse teel vastu võetud Eesti Vabariigi põhiseadusest viite 1938. aastal jõustunud põhiseadusele, luues sellega seose ja õigusliku järjepidevuse varem eksisteerinud riigiga. Samas ei pruugi seos aga sõnaselgelt asutamisdokumentatsioonist tuleneda, nagu me näeme seda ka käesolevas memorandumi punktis analüüsitud põhikirjade puhul, ning siis tuleks kasutada muid viise, et õiguslikku järjepidevust tuvastada.

Tuleb kindlaks teha, mida iga järgmisena asutatud liidu või ühenduse asutajad ise silmas pidasid – kas uue liidu või ühenduse asutamist või eelmise jätkamist. Selleks tuleb analüüsida nii asutamisdokumente kui muid seotud dokumente, mis sellist infot võivad sisalda. Tuleb silmas pidada, et kuna ajaloos esines olukordi, kus ühenduste ja liitude lõpetamine või asutamine ei pruukinud olla liikmete vaba tahe (nt sõja- või okupatsiooniolukorras), siis ei pruugi nende eesmärgid ja taotlused olla sõnaselgelt väljendatud kirjalikus vormis, vaid ilmnevad nende tegevustes. Siin väljub õigusliku järjepidevuse hindamine pelgalt õiguslikust raamistikust, mis tugineb suuresti õiguslikule dokumentatsioonile ning hõlmab erinevate liitude ja ühenduste tegevuse laiemat hindamist ajaloolise tegevuse jätkuvuse kontekstis (kontinuiteet).

Nii nähtub näiteks EKKKÜ 1922. aasta põhikirja¹⁴ ning hilisema Eesti Nõukogude Kunstnike Liidu 1941. aasta (kinnitatud 1943. aastal)¹⁵ põhikirja võrdlusest, et mõlema organisatsiooni peamine eesmärk on kunsti edendamine, mis on käesoleva analüüsi juures oluline – sisulise tegevuse jätkumine. Samuti on sarnasusi organisatsiooni vormi ja korraldust puudutavates küsimustes.¹⁶ Olulise erinevusena EKKKÜ põhikirjast sätestab Eesti Nõukogude Kunstnike Liidu põhikiri küllaltki mitmeid poliitilisi ning ideoloogilisi eesmärke nagu näiteks „/.../ igakülgne ja aktiivne osavõtt sotsialistlikust ülesehitustööst koostöös kogu töötava rahvaga K(b) Partei juhtimisel, et kõigiti soodustada sotsialistliku sisu rakendamist rahvuslikus kunsti vormis /.../“ jms. Samuti võivad liidu liikmeks olla vaid isikud, „/.../ kes võtavad osa oma loova

¹⁴ Eesti Kujutatavate Kunstnikkude Keskühingu Põhikiri. Kinnitatud 1922. aastal.

¹⁵ Eesti Nõukogude Kunstnike Liidu Ajutine Põhikiri. Kinnitatud 1943. aastal.

¹⁶ Nt on mõlema põhikirja järgi ühingu/liidul juriidilise isiku õigused; ühingu/liidu liikmeid võib ühingu/liidust välja heita juhul, kui liikmemaks on tasumata kolme kuu jooksul; ühingu/liidu peakoosoleku võivad kokku kutsuda ka revisjonikomisjon või vähemalt 10 liiget jms.

tööga sotsialistlikust ülesehitustööst /.../“.¹⁷ Sellest võib järeldada, et Eesti Nõukogude Kunstnike Liidu põhikirja näol on tegemist tugevat poliitilist ideoloogiat kandva dokumendiga, mitte aga Eesti kunstiinimeste vaba tahtet peegeldava loomeliidu asutamisdokumendiga. Seetõttu ei saa sellest erinevusest põhikirjas koheselt järeldada, et Eesti Nõukogude Kunstnike Liidu asutajate eesmärk oli asutada täiesti teine ühendus võrreldes EKKKÜga, pigem kohaneti olukorraga, et oma tegevust uute reeglite järgi jätkata.

Eeltoodust tulenevalt on ka küllaltki ootuspärane, et kahe põhikirja vahel leiduvad sõnastuslikult vaid piiratud sarnasused, kuivõrd uue riigikorra saabumise ning uute loomeliitude asutamiseга tõenäoliselt just eelmiste riiklike struktuuride ning kordade lõhkumist ning ümbertegemist taotletigi. Kuna aga uue loomeliidu loomine ja senise likvideerimine ei olnud eelduslikult selle liikmeskonna enda vaba tahte väljendus, vaid uue riigikorraga kaasnenud sundolukord, siis ei pruugi põhikirjade sõnastuslik vähene kattuvus siiski väljendada järjepidevuse puudumist liikmeskonna enda tegevuses. Seda eriti arvestades olukorda, kus see oli ainuke viis Eesti kunstnikkonnal jätkata oma organiseeritud tegevust ja valdkonna sisulist arendamist. Olgugi, et see kõik pidi toimuma tugeva nõukoguliku ideoloogia egiidi all, mis tugevalt piiras kunstnike väljendusvabadust.

Käesoleva analüüsi raames ei ole analüüsitud juriidilist seost 1919.a. asutatud Eesti Kunstiseltside Keskkomitee (mille asutamise järel kadusid jäljed Eesti Kunstiseltsi aktiivse tegevuse kohta) ja EKKKÜ vahel. Küsimus õiguslikust järjepidevusest või selle puudumisest nende kahe organisatsiooni vahel nõuab täiendavat õigusajaloolist uurimist.

Eelnevast tulenevalt saab järeldada, et nii EKKKÜ kui ka Eesti Nõukogude Kunstnike Liidu tegevuse eesmärk laiemas plaanis oli kunsti edendamine Eestis ning siin tegutsevate kunstnike ühendamise erialase tegevuse kaudu. Paraku pelgalt õiguslikust raamistikust lähtuvalt olemasoleva dokumentatsiooni alusel järjepidevust lõplikult kinnitada ei saa.

4.4. Õigusliku järjepidevuse hindamine

Õigusliku järjepidevuse selgitamisel vaatleme kõigepealt neid riigi elemente, mis annavad aluse viidata õiguslikule järjepidevusele riigi kontekstis. Riigi elementideks peetakse rahvast, valitsust ja territooriumi.¹⁸ Kandes üle need elemendid liidu konteksti oleks „rahvas“ liidu liikmeskond, „valitsus“ liidu juhtkond ning „territoorium“ konkreetne vastutus- või tegevusala ja vara. Järgnevalt peatume lühidalt nimetatud kolmel elemendil. Leiame, et kui kahe üksteise järel tegutsenud liidu liikmes- ja juhtkond ning tegevusala ja vara on suures osas kattuvad, siis saab lugeda, et liitude vahel eksisteerib vähemalt ajaloolises kontekstis õiguslik järjepidevus.

4.4.1 Liikmeskond ja juhtkond

Liikmeskonna ja juhtkonna kattuvuse osas peab arvestama sellega, et tihti on erinevate liitude asutamise vahe terve inimpõlv või sellele lähedane ajaperiood, mistõttu ei saa seda aspekti hindamisel alati määravaks pidada.

Kuivõrd meile kättesaadavatest materjalidest ei nähtu ei Eesti Kunstiseltsi, Eesti Kunstiseltside Keskkomitee ega EKKKÜ terviklik liikmeskond, ei saa me teha lõplikke järeldusi nende ühenduste liikmeskondade kattuvuse kohta. Küll aga esineb EKKKÜ ja 1943. aastal asutatud Eesti Nõukogude Kunstnike Liidu juhtkonna ning liikmeskonna osas olulisi kattuvusi. Näiteks

¹⁷ Eesti Nõukogude Kunstnike Liidu Ajutine Põhikirj. Kinnitatud 1943. aastal.

¹⁸ Vastavalt saksa õigusfilosoofi Georg Jellinek'i autoriteetssele kolme elemendi õpetusele (*Drei-Elemente-Lehre*).

Eesti Nõukogude Kunstnike Liidu esimeheks valiti pikaajaline EKKKÜ liige Adamson-Eric.¹⁹ Eesti Nõukogude Kunstnike Liidu liikmete toimikute²⁰ ning Rahvusarhiivis kättesaadavate EKKKÜ koosolekuprotokollide (nt 21. novembril 1937. aastal peetud EKKKÜ peakoosolek²¹ jt), EKKKÜ liikmete nimekirjade²² ja teiste dokumentide võrdlusest nähtub, et kattuvused kahe ühingu liikmeskonnas on ulatuslikud. Kogu nimekiri meie tuvastatud kattuvustest kahe ühingu liikmeskonna vahel, koos kommentaaridega, on toodud memorandumi lisa 1. Seejuures hõlmab nimekiri 43 erinevat kunstnikku, kes olid kõik tõenäoliselt nii EKKKÜ kui ka hilisema Eesti Nõukogude Kunstnike Liidu liikmed. Sellises ulatuses liikmeskonna kattuvus toetab kindlasti ühe argumendina võimalust, et ka EKKKÜ ja Eesti Nõukogude Kunstnike Liidu tegevuses esineb järjepidevus.

Samuti väärrib äramärkimist, et eeltoodud 1937. aasta EKKKÜ peakoosolek ja ka teised EKKKÜ üritused leidsid aset aadressil Vabaduse väljak 8²³ ehk 1934. aastast tegutsevas Tallinna Kunstihoones, kus tegutses ka Eesti Nõukogude Kunstnike Liit.²⁴ Tallinna Kunstihoone läks seejuures 1997. aastal Kultuuriministeeriumi omandist üle Sihtasutus Kunstivaramu omandisse, mis oli Kultuuriministeeriumi ja EKLi poolt asutatud.²⁵ 14. juulil 2003.a. aset leidnud tehingu alusel läks see üle EKLi omandisse, kus see on siiani.²⁶ Tallinna Kunstihoone polnud küll EKKKÜ omandis, vaid eraldati 18. oktoobri 1932.a. tehingu alusel riigi poolt Eesti kultuurkapitali kujutavkunsti sihtkapitalile,²⁷ kuid nii EKKKÜ, Eesti Nõukogude Kunstnike Liidu kui ka EKLi tegutsemine Tallinna Kunstihoones võimaldab järeldada, et sarnase eesmärgiga ning liikmeskonnaga ühingud on alati oma järjepidevat tegevust nendes ruumides korraldanud. Seega on ühingutel olnud lisaks kohati kattuvale liikmeskonnale ka kattuv ning järjepidev tegevuskoht, mis toetab ajaloolist järjepidevust EKKKÜ ja EKLi tegevuses.

4.4.2 Tegevusala

Sisuliselt on erinevate kunstnike liitude tegevusala alates Eesti Kunstiseltsi asutamisest meie käesoleval hetkel kättesaadava informatsiooni põhjal olnud sarnane – ühendada Eestis

¹⁹ Eesti Kunstnike Liit. Ajalugu. – <https://www.eaa.ee/ajalugu> (18.04.2022); Roose, F., Keerend, L. (toim). Nõukogude Eesti kunstielu kroonika (1940-1965). Tallinn: Kunst 1970, lk 6.

²⁰ Eesti Kunstnike Liit. 12. Liikmete toimikud. – https://ais.ra.ee/index.php?module=202&op=4&tyyp=2&otsing_id=20220908164018336007&sess_id=a6607ee90ff97773fb05b2c3f6366deb&pealkiri=pulst&naita_ridu=10&sort=&active=1&viitekood=ERA.R-1665.&leidandmed=&tasand=0&kokku=1&id=110701402782&f=1&v_id=&a_sort=&a_active= (08.09.2022).

²¹ Eesti Kujutavate Kunstnikkude Keskühingu üldkoosolekute protokolliraamat. Protokoll Nr. 9. 21.11.1937.

²² EKKKÜ liikmete nimekirjad. 1924-1940. – https://ais.ra.ee/index.php?module=202&op=4&tyyp=2&otsing_id=20220908082659630146&sess_id=c399c7be770d53abe41e61fe768c398f&pealkiri=eesti+kujutavate+kunstnikkude&naita_ridu=10&sort=&active=1&viitekood=&leidandmed=&tasand=0&kokku=34&id=110702839983&f=1&v_id=&a_sort=&a_active= (29.11.2022).

²³ Eesti Kujutavate Kunstnikkude Keskühingu üldkoosolekute protokolliraamat. Protokoll Nr. 9. 21.11.1937.

²⁴ Kunstihoone. Eesti Kunstnike Liit. – <https://www.eaa.ee/kunstihoone-0> (18.10.2022).

²⁵ Sihtasutus Kunstivaramu asutamisotsus 14. oktoobril 1997.

²⁶ Tallinna notar Maive Ottase notariaalakt number 5013/2003.

²⁷ Tallinn Vabaduse väljak/Võiduväljak 8 kinnistu detailandmed. Kinnistute register. – https://www.ra.ee/apps/kinnistud/index.php/et/kinnistud/view?id=9007&knr=&hpr=&krundi_nr=&markus=&kinistu_nimi=&eesnimi=&perenimi=&sisu=&perenimi_sisu=&majad=&tanav=&asustus_yksus=&asustus_yksus_sisu=&liht_otsing=vabaduse+v%C3%A4ljak&_xr=eNpLtDK0qs60MrBOTDKBMIqtjlyslLlz8%252FIyi0tKU%252FSLUxOLkjOCM3MLcKVgLKGHZKOZkZJfH5JcWZeelgITMrpBLEpMSU0uJUhBLDS3KyErPB4lZKhVDaEERbAHUm5qWXJqADTQJak1qiZF1bCwBf1CsU (18.10.2022).

tegutsevaid kunstnikke ja edendada seeläbi ka Eesti kunstielu laiemalt.²⁸ Seejuures on märkimist väärt, et näiteks EKKKÜ puhul tunnistasid ka teised toona eksisteerinud kunstnike ühendused (Eesti Kunstnikkude Rühm, Kujutavate Kunstnike Kutseühing), et just EKKKÜ näol on tegemist ühendusega, mis on „*kogu eesti loova kunstnikkonna kutsealaliseks esindajaks maalikunsti, skulptuuri ja graafika alal.*“²⁹ Seejuures viisid EKKKÜ ning eelnimetatud ühenduste vahel sõlmitud kokkulepped teiste ühenduste likvideerimise ning nende liikmete vastuvõtmiseni EKKKÜsse.³⁰ Seega võib järeldada, et EKKKÜ puhul oli tegemist Eesti keskse kunstnike ühendava organisatsiooniga, nii nagu seda oli hiljem oma tegevuses Eesti Nõukogude Kunstnike Liit ja EKL.

Laiem kunstnike ühenduste eesmärkide kattumine, keskne positsioon Eesti kunstnikkonna ühendamisel ning kattuvused juht- ning liikmeskonnas annavad aluse väita, et on olemas teatavat laadi järjepidevus ka varasemate kunstnike ühenduste kui Jaroslavlis asutatud Eesti Nõukogude Kunstnike Liit, ning EKLi vahel.

4.4.3 Vara

Lisaks soovitame analüüsida vara üleminekut/tagastamist, mis võimaldaks põhistada järeldusi õigusliku järjepidevuse osas. Näiteks lahendati Eestis hulgaliselt õigusjärgluse ning õigusliku järjepidevusega seotud küsimusi peale Nõukogude Liidu lagunemist aset leidnud omandireformi menetluste käigus. Eesti Vabariigi omandireformi aluste seaduse (ORAS) § 9 näeb ette, et omandireformi õigustatud subjektid (ehk isikud, kellel on õigus nõuda õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamist) on muuhulgas Eesti Vabariigis kuni 16. juunini 1940. a. tegutsenud ühiskondlikud organisatsioonid ja usuühingud, kui nende põhikirjaline tegevus ei ole katkenud. Õigustatud subjektideks ORAS § 9 lg 1 järgi tunnistati mitmeid organisatsioone ning ühinguid, kelle puhul tehti kindlaks kas õiguslik järjepidevus alates 1940. aastast või õigusjärglus mõne varemeksisteerinud organisatsiooni või ühinguga. Kuigi esmase otsuse organisatsioonide või ühingute õigustatud subjektiks olemise kohta tegid õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamise ja kompenseerimise komisjonid, kelle otsused ei ole avalikult kättesaadavad, jõudsid mitmed õigustatud subjektiks tunnistamise ning seeläbi ka õigusjärgluse ja õigusliku järjepidevusega seotud vaidlused ka kohtusse.

Näiteks Tallinna Ringkonnakohtu 19.06.2013 lahendis 3-12-1578 käsitleti 1961. aastal Hamburgis registreeritud *Bruderschaft der Schwarzenhäupter aus Reval e.V*'d (ka Tallinna Mustpeade Vennaskond) 1919.-1940. aastal Eestis tegutsenud Mustpeade Vennaskonna õigusjärglasena.³¹ Seega ei välistanud õigusjärglust isegi mitmekümne aasta pikkune faktiline paus organisatsiooni tegevuses. Samuti analüüsiti menetluste käigus mitmete koguduste ning usuühingute õigusjärglust (nt Risti kogudus Tallinna Ringkonnakohtu otsuses 2-19-3070, EELK Nõmme Rahukogudus Tallinna Ringkonnakohtu otsuses 3-07-303 jt). Avalikke otsuseid on võimalik soovi korral täiendavalt analüüsida õigusjärgluse/õigusliku järjepidevuse kontekstis.

²⁸ Hain, J. Tallinna Kunstikooli algus. - Sirp 1999 – <https://www.sirp.ee/archive/1999/05.11.99/Kunst/kunst1-1.html> (18.04.2022).

²⁹ 4. veebruari 1940. aasta kokkulepe EKKKÜ ja Eesti Kunstnikkude Rühma vahel; 4. veebruari 1940. aasta kokkulepe EKKKÜ ja Kujutavate Kunstnike Kutseühingu vahel. Kättesaadavad Rahvusarhiivis. Kokkulepe valmistati ette ka Kunstiühing „Pallasega“, kuid meile teadaolevalt „Pallase“ esindajad kokkulepet ei allkirjastanud. Vt ka: veebruari 1940. aasta kokkulepe EKKKÜ ja Kunstiühing „Pallase“ vahel, allkirjastatud vaid EKKKÜ esindajate poolt. Kättesaadav Rahvusarhiivis.

³⁰ *Ibid.*

³¹ TlnRnKo 3-12-1578, p. 17.

4.5. Teiste liitude ja ühenduste analoogia

Erinevad liidud, ühendused ning organisatsioonid on oma põhikirjades määratlenud end nii läbi õigusjärgluse kui ka õigusliku järjepidevuse.

Näiteks Eesti Kirjanike Liit on oma põhikirja punktis 1 sätestanud, et tegemist on 1922. aastal asutatud loomeliiduga. Seega on nad määratlenud end läbi õigusliku järjepidevuse printsiibi - tegemist on sama õigussubjektiga, mis loodi 1922. aastal ning on õigussubjektina säilinud muutumatuna vaatamata vahepealsele okupatsioonile.³² Seejuures on Eesti Kunstnike Liidu ajalooline ning õiguslik taust ülimalt sarnane Eesti Kirjanike Liidu omaga (nt võttis Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu 1940. aastal paralleelselt vastu otsuse nii Eesti Nõukogude Kunstnike Liidu kui ka Eesti Nõukogude Kirjanike Liidu loomise kohta).³³

Riigi- ja Omavalitsusasutuste Töötajate Ametiühingute Liit (ROTAL) seevastu näeb oma põhikirja punktis 2 ette, et liidu näol on tegemist Riigiteenijate Ametiühingu Eesti Vabariikliku Komitee (asutatud 1944.a.), Riigiasutuste Töötajate Ametiühingu Eesti Vabariikliku Komitee ja Eesti Riigitöötajate Ametiühingute Liidu õigusjärglasega.³⁴ Seega on ROTAL läinud seda teed, et hetkel tegutsev liit ei ole mitte sama liit, mis asutati 1944. aastal, vaid varemeksisteerinud liitude õigused ning kohustused on hiljem loodud liitudele õigusjärgluse korras üle läinud.

Olemas on aga ka selliseid näiteid, kus ühendused on enda õiguslikku tausta määratlenud nii läbi õigusjärgluse kui ka õigusliku järjepidevuse. Nii on Tallinna Nelipühakogudus Eelim oma põhikirja punktis 2 sätestanud, et kogudus on Oleviste kirikusse 1950. aastal moodustatud liitkoguduse ühe algselt liidetud koguduse liikmete poolt iseseisvaks taastatud kogudus, mis on enne Olevistesse ühinemist kandnud aastate vältel erinevaid nimetusi, ning samas on kogudus Tallinna Vaba Evangeeliumi Koguduse (06.03.1926 - 31.05.1937) õigusjärglane. Seega on kogudus jaatanud nii õiguslikku järjepidevust läbi erinevate nimemuutuste, kui ka õigusjärglust kuni 1937. aastani eksisteerinud kogudusega.³⁵

Olukorras, kus EKL on oma hetkel kehtivas põhikirjas end juba määratlenud kui 2. novembril 1992. a. Eesti Vabariigi Kultuuriministeriumi poolt registreeritud samanimelise kodanike ühenduse õigusjärglast, soovitame kaaluda nimetatud punkti muutmist ning EKKKÜga õigusliku järjepidevuse deklareerimise sissetoomist analoogselt Eesti Kirjanike Liiduga.

5. KOKKUVÕTE

Käesolev piiratud mahus läbi viidud õiguslik analüüs EKLi õiguseellase määratlemiseks loob teatavad eeldused selleks, et lugeda EKLi õiguseellaseks õigusliku järjepidevuse alusel 1922. aastal loodud Eesti Kujutatavate Kunstnikkude Keskühingut. See ei too kaasa vajadust jätta õiguseellaste hulgast täielikult välja ka Eesti NSV Kunstnike Liitu, mis kinnistab kunstnike ühenduse tegevuse jätkuvust, küll erinevate nimede all ja ajas muutuva liikmeskonnaga, kuid sama eesmärgiga, läbi okupatsiooniperioodi tänasesse päeva (kontinuiteet).

³² Eesti Kirjanike Liidu põhikiri - http://www.ekl.ee/wp-content/uploads/2017/01/2016_04_13_EKL_pohikiri.pdf (03.10.2022).

³³ Roose, F., Keerend, L. (toim). Nõukogude Eesti kunstielu kroonika (1940-1965). Tallinn: Kunst 1970, lk 3.

³⁴ Riigi- ja Omavalitsusasutuste Töötajate Ametiühingute Liidu põhikiri - <https://www.rotal.ee/761-2/> (03.10.2022).

³⁵ Tallinna Nelipühakogudus Eelimi põhikiri. Kehtiv alates 02.07.2010.

Õiguslik järjepidevus või õigusjärglus (liikmed, eesmärk, juhtimine, vara, tegutsemiskoht) või selle puudumine Eesti Kunstiseltside Keskkomiteega vajab aga täiendavat uurimist.

Edasine otsustus sellest, kas EKL soovib oma õiguseellaseks lugeda EKKKÜd või veelgi varasemat kunstnike ühendust, sõltub meie hinnangul memorandumis viidatud võimalikust täiendavast õigusajaloolisest analüüsist, ja selle või memorandumi enda pinnalt kujunenud EKLi juhtkonna ning liikmeskonna veendumusest organisatsiooni õiguseellase osas. Veendumusest eelkõige seetõttu, et tegemist on ajaloolise uurimusega, mis materjalide ning informatsiooni olemusliku ebatäiuslikkuse tõttu ei võimalda luua selgepiirilisi seoseid, vaid nõuab materjalide ja faktide tõlgendamist olenevalt ajaloolis-poliitilistest olukorradest. Juriidilistest mõistetest lähtumine tõenäoliselt lõplikku tulemust ei anna, kuna ei ole vastavat viidet läbivaadatud erinevate Eesti kunstnike ühenduste põhikirjades ning õigusjärglus ei ole tekkinud ei tehingu ega seaduse alusel. Samuti ei ole õigusjärglust või õiguslikku järjepidevust kindlaks tehtud kohtumenetluse käigus.

Juhul, kui EKLi juht- ning liikmeskond soovib kas käesoleva memorandumi ja/või täiendava õigusajaloolise analüüsi ning enda siseveendumuse pinnalt deklareerida õiguslikku järjepidevust EKKKÜga või veelgi varasema kunstnike ühendusega, võib EKL meie hinnangul sellise seose olemasolu sätestada oma põhikirjas. Kuna põhikirja muutmine kuulub EKLi liikmete üldkoosoleku pädevusse ning järgmine üldkoosolek toimub alles 2025.a., siis esimese sammuna soovitame juhatusele viia see küsimus volikokku otsustamiseks, et saavutada selles küsimuses konsensus laiemal liikmeskonna hulgal.

Kuna tegemist on pigem õigusajaloolise küsimuse lahendamisega, mis ei puuduta EKLi igapäevast tegevust, siis täiendavaid juriidilisi samme me ette ei näe. Küll aga soovitame üle vaadata EKLi tegevust puudutavad materjalid, mis võivad käsitleda EKLi ajalugu ning õigusjärglust/õiguslikku järjepidevust, ning viia sisse ühtne lähenemine vastavalt EKLi juhtkonna ja liikmete otsusele.

Lugupidamisega

Karin Madisson

Piret Lappert

Partner, vandeadvokaat

Nõunik, advokaat

Käesolev dokument on elektrooniline, mistõttu seda ei ole allkirjastatud.

LISA 1. KATTUVAD LIHKMED EKKKÜ JA ENKL LIHKMESKONNAS³⁶

1. **Adamson-Eric (Adamson-Erik, Erik Adamson (Jaani p.))** - 1940. aasta suvest oli Adamson-Eric kunstnike liitu organiseerivas toimkonnas sekretär, oli üks Eesti Nõukogude Kunstike Liidu (ENKL) asutajatest Jaroslavis, 1943. aastal sai ta ENKLi esimeheks ning ta võttis osa kunstikombinaadi Ars asutamisest.
2. **Anatol (Anatoli/Ardo) Sivard (Siivard/Sivadi)** - Osales EKKKÜ 1940. aasta peakoosolekul, 1940. aasta jt EKKKÜ nimekirjades, ENKL liige alates 1945.
3. **Andrei Jegorov (Jegorow)** - ENKL liige alates 1944. Mainitud EKKKÜ nimekirjades alates 1924.
4. **August Jansen** - Oli hilisem ENKL liige, üks EKKKÜ registreerimisavalduse esitajatest. Mainitud EKKKÜ nimekirjades alates 1924.
5. **August Kilgas** - 1945. aastast alates oli ENKLi liige, kuid 1950. aastal kustutati nimekirjast. Esineb lisaks ka 1924., 1931. ja 1940. aasta ja mitmes dateerimata EKKKÜ liikmete nimekirjas.
6. **August Pulst** - Oli EKKKÜ liige alates selle asutamisest 1922. aastal ja ENKL liige. Ei nähtu EKLi liikmete toimikute nimekirjast AISis. Esineb lisaks ka 1924., 1931. ja 1940. aasta ja mitmes dateerimata EKKKÜ liikmete nimekirjas.
7. **Günther Reindorff (Reindorf)** - 1923. aastast EKKKÜ, 1932. aastast Rakenduskunstnike Ühingu (RaKÜ) (asutajaliige; 1935–1936 esimees) ja 1944. aastast ENKLi liige. ENKL toimikus samuti mainitud EKKKÜ (abi)esimeheks olemist al. 1931. Mainitud EKKKÜ nimekirjades alates 1924.
8. **Herman Halliste** - EKKKÜ juhatuse liige, Kujutava Kunsti Sihtkapitali Valitsuse liige ning Tallinna Kunstihoone ehituskomisjoni ning juhatuse liige. ENKL liige 1946–surmani. EKKKÜ liikmelisust mainitud ka ENKL toimikus (nt lk 33). Säilikus ka tema tööde kogumik (huvitaval kombel eesti/esperanto keeles) aastast 1933, kus läbivalt mainitud EKKKÜd.
9. **Johannes/Johan/Juhan Greenberg** - EKKKÜ asutajaliige ja alates 1954 kuni surmani ENKL liige, üks EKKKÜ registreerimisavalduse esitajatest. Erinevates liikmete nimekirjades erinevad nimekujud.
10. **Konstantin Štšerbakov (Stšerbakof/Sherbakoff/Scerbakoff/Süvalo)** - Kuulus EKKKÜ-sse ja oli 1945. aastast ENKLi liige (1950–1956 nimekirjast kustutatud). Erinevates nimekirjades erinevad nimekujud. Mainitud EKKKÜ nimekirjades alates 1924.
11. **Kristjan Teder** - Kuulus alates 1927. aastast EKKKÜ-sse ja 1945. aastast ENKLi. Aastatel 1950–1955 oli ta ENKLst välja heidetud.
12. **Märt (Martin) Laarman** - 1951. aastal heideti Märt Laarman ENKList välja "loomingulise küündimatuse ja passiivse hoiaku pärast ENSV Kunstnike Liidu üritustesse". Liidu liikme staatus taastati siiski viis aastat hiljem. 1969. aastal sai Märt Laarman Eesti NSV teenelise kunstniku aunimetuse. Erinevates nimekirjades erinevad nimekujud. Esineb ka 1924. ja 1940. aasta ja mitmes dateerimata EKKKÜ nimekirjas.
13. **Roman Espenberg (Haavamägi)** - kuulus aastast 1922 EKKKÜsse, aastast 1926 Eesti Kunstnikkude Rühma ning oli 1946. aastast ENKLi liige. Ei nähtu AISis ENKLi liikmete nimistust. Mainitud EKKKÜ nimekirjades alates 1924.

³⁶ Punktides 1-15 toodud kunstnike osas on tuginetud muuhulgas EKLi enda poolt edastatud vastavale infole.

14. **Roman Nyman (Nymann)** - Kuulus 1922. aastast EKKÜsse ning oli aastatel 1925–1928 selle esimees. ENKLi liige alates 1944 kuni surmani 1951. Erinevates nimekirjades erinevad nimekujud.
15. **Rudolf Sepp** - EKKKÜ 1940. aasta nimekirjas ning dateerimata nimekirjas, 1944. aastast Kunstnike Liidu liige.
16. **Ado Vabbe (Wabbe) (Georgi p.)** - EKKKÜ 1924. aasta nimekirjas on liikmeks Wabbe ning ühes dateerimata nimekirjas A. Vabbe. ENKLi liikmete toimikute nimistus on Ado Vabbe toimik.³⁷
17. **Agu Peerna (Johani p.)** - EKKKÜ 1940. aasta nimekirjas ning dateerimata nimekirjas. ENKL liige.³⁸
18. **Aino Liimand (Back) (Gustavi t.)** - EKKKÜ dateerimata nimekirjas Aino Bach, ENKL liige Aino Liimand (Bach).³⁹
19. **Aleksander Kaasik** - EKKKÜ 1940. aasta nimekirjas. ENKL liige.⁴⁰
20. **Ann Audova** - EKKÜ 1940. aasta nimekirjas, ENKL liige.⁴¹
21. **Arnold Akberg (Johannese p.)** - EKKKÜ 1924. aasta nimekirjas on Akberg, 1940. aasta nimekirjas ning dateerimata nimekirjades Arnold Akberg. ENKLi liige.⁴²
22. **August Vomm (Johani p.)** - EKKKÜ 1940. aasta nimekirjas. EKL liige.⁴³
23. **Eduard Kutsar (Tõnise p.)** - EKKKÜ protokollis nr 13 markeeritud osaleja E. Kutsar, EKKKÜ 1940. aasta nimekirjas ning dateerimata nimekirjas Eduard Kutsar. ENKLi liige.⁴⁴
24. **Ellinor Aiki (Karli t.)** - EKKKÜ 1940. aasta nimekirjas ning dateerimata nimekirjas. ENKL liige.⁴⁵
25. **Ernst Hallop (Jaani p.)** - EKKKÜ 1940. aasta nimekirjas ning dateerimata nimekirjas. ENKL liige.⁴⁶

³⁷https://ais.ra.ee/index.php?module=202&op=4&tyyp=2&otsing_id=20221129121417874616&kokku=1&id=110702698218&f=1&active=&sess_id=a6607ee90ff97773fb05b2c3f6366deb

³⁸https://ais.ra.ee/index.php?module=202&op=4&tyyp=2&otsing_id=20221129131137863352&kokku=1&id=110702698045&f=1&active=&sess_id=a6607ee90ff97773fb05b2c3f6366deb

³⁹https://ais.ra.ee/index.php?module=202&op=4&tyyp=2&otsing_id=20221129132638724767&kokku=1&id=110702680510&f=1&active=&sess_id=a6607ee90ff97773fb05b2c3f6366deb

⁴⁰https://ais.ra.ee/index.php?module=202&op=4&tyyp=2&otsing_id=20221129125701910865&kokku=1&id=110702698329&f=1&active=&sess_id=a6607ee90ff97773fb05b2c3f6366deb

⁴¹https://ais.ra.ee/index.php?module=202&op=4&tyyp=2&otsing_id=20221129124641090230&kokku=1&id=110702698394&f=1&active=&sess_id=a6607ee90ff97773fb05b2c3f6366deb

⁴²https://ais.ra.ee/index.php?module=202&op=4&tyyp=2&otsing_id=20221129122317597689&kokku=1&id=110702671900&f=1&active=&sess_id=a6607ee90ff97773fb05b2c3f6366deb

⁴³https://ais.ra.ee/index.php?module=202&op=4&tyyp=2&otsing_id=20221129132040949985&kokku=1&id=110702698244&f=1&active=&sess_id=a6607ee90ff97773fb05b2c3f6366deb

⁴⁴https://ais.ra.ee/index.php?module=202&op=4&tyyp=2&otsing_id=20221129112011663329&kokku=1&id=110702680475&f=1&active=&sess_id=a6607ee90ff97773fb05b2c3f6366deb

⁴⁵https://ais.ra.ee/index.php?module=202&op=4&tyyp=2&otsing_id=20221129124314018180&kokku=1&id=110702671898&f=1&active=&sess_id=a6607ee90ff97773fb05b2c3f6366deb

⁴⁶https://ais.ra.ee/index.php?module=202&op=4&tyyp=2&otsing_id=20221129125111220944&kokku=1&id=110702676213&f=1&active=&sess_id=a6607ee90ff97773fb05b2c3f6366deb

26. **Hendrik (Henrik) Olvi (Olwi) (Jaani p.)** - EKKKÜ 1940. aasta nimekirjas ja dateerimata nimekirjas. Erinevates nimekirjades erinevad nimekujud. ENKL liige.⁴⁷
27. **Ida (Jida) Anton (Anton-Agu)** - EKKKÜ 1940. aasta nimekirjas Jida Anton, dateerimata nimekirjas Ida Anton, ENKLi toimikute nimistus Ida Anton-Agu, tõenäoliselt sama inimene.⁴⁸
28. **Jeguda (Jakob) Leiba (Eleni p.)** - EKKKÜ protokollis nr 13 markeeritud osaleja J. Leiba, ning 1940. aasta nimekirjas ning dateerimata liikmete nimekirjas Jeguda või Jakob Leiba. ENKLi liige.⁴⁹
29. **Juhan (Johannes) Võerahansu (Hansu p.)** - EKKKÜ 1940. aasta ning dateerimata nimekirjas Juhan, ENKL nimekirjas Johannes, tõenäoliselt sama inimene.⁵⁰
30. **Juhan Raudsepp (Juhani p.)** - EKKKÜ 1940. aasta nimekirjas. EKL liige.⁵¹
31. **Karl Burman (jr) (Karli p.)** - Ei ole selge, kas sai EKKKÜ liikmeks, kuivõrd EKKKÜ liikmete nimekirjades pole eristatud seniiori ning juuniori, kuid 29. mail 1940. aastal saatis ta sooviavalduse EKKKÜga liitumiseks ning 1940. aasta EKKKÜ nimekirjas on olemas Karl Burman. Hiljem ENKL liige.⁵²
32. **Karl Herman (Mihkli p.)** - EKKKÜ ühes dateerimata nimekirjas, ENKLi samanimeline liige, tõenäoliselt sama inimene.⁵³
33. **Kristine Mark (Mei/Mey)** - Ei ole selge, kas oli püsivalt EKKKÜ liige, kuid saatis 18. veebruaril 1940. aastal EKKKÜ'le kirja, millega võttis vastu nende kutse astuda EKKKÜ liikmeks ning 19. juulil 1940. aastal EKKKÜ'le omakorda kaebuse, et tema nimi puudub EKKKÜ nimekirjast, kuigi peaks seal olema. Hiljem ENKLi liige.⁵⁴
34. **Lydia (Lidia) Starkopf (Starkopf-Mey/Mey-Starkopf)** - EKKKÜ 1924. aasta nimekirjas on Starkopf (võib olla ka tema tollane mees Anton Starkopf, kes oli samuti ENKLi liige), 1940. aasta nimekirjas Lydia Mey-Starkopf ning hilisemas dateerimata nimekirjas Lidia Starkopf-Mey, ENKLi liikmeks oli seejuures Lydia Starkopf, tõenäoliselt sama inimene.⁵⁵

⁴⁷https://ais.ra.ee/index.php?module=202&op=4&tyyp=2&otsing_id=20221129131045348328&kokku=1&id=110702698032&f=1&active=&sess_id=a6607ee90ff97773fb05b2c3f6366deb

⁴⁸https://ais.ra.ee/index.php?module=202&op=4&tyyp=2&otsing_id=20221129124429948527&kokku=4&id=110702698316&f=1&active=&sess_id=a6607ee90ff97773fb05b2c3f6366deb

⁴⁹https://ais.ra.ee/index.php?module=202&op=4&tyyp=2&otsing_id=20221129112337625865&kokku=1&id=110702680487&f=1&active=&sess_id=a6607ee90ff97773fb05b2c3f6366deb

⁵⁰https://ais.ra.ee/index.php?module=202&op=4&tyyp=2&otsing_id=20221129131813331723&kokku=1&id=110702698248&f=1&active=&sess_id=a6607ee90ff97773fb05b2c3f6366deb

⁵¹https://ais.ra.ee/index.php?module=202&op=4&tyyp=2&otsing_id=20221129131338739112&kokku=2&id=110702698080&f=1&active=&sess_id=a6607ee90ff97773fb05b2c3f6366deb

⁵²https://ais.ra.ee/index.php?module=202&op=4&tyyp=2&otsing_id=20221129140147898097&kokku=2&id=110702698396&f=1&active=&sess_id=a6607ee90ff97773fb05b2c3f6366deb

⁵³https://ais.ra.ee/index.php?module=202&op=4&tyyp=2&otsing_id=20221129132255546309&kokku=3&id=110702676216&f=1&active=&sess_id=a6607ee90ff97773fb05b2c3f6366deb

⁵⁴https://ais.ra.ee/index.php?module=202&op=4&tyyp=2&otsing_id=20221129135525429741&kokku=2&id=110702697985&f=1&active=&sess_id=a6607ee90ff97773fb05b2c3f6366deb

⁵⁵https://ais.ra.ee/index.php?module=202&op=4&tyyp=2&otsing_id=20221129121847125252&kokku=2&id=110702698184&f=1&active=&sess_id=a6607ee90ff97773fb05b2c3f6366deb

35. **Mari Adamson** - EKKKÜ 1940. aasta nimekirjas. ENKL liige.⁵⁶
36. **Märt (Mart) Pukits (Juhani p.)** - EKKKÜ 1924. aasta liikmete nimekirjas on liikmeks Pukits, kuid eesnime markeeritud ei ole. Võimalik, et sama inimene, kes oli hiljem ka ENKLi liige.⁵⁷
37. **Natalie Mei (Mey) (Juhani t.)** - EKKKÜ 1940. aasta nimekirjas. ENKL liige.⁵⁸
38. **Nigul Espe (Ivani p.)** - EKKKÜ 1940. aasta nimekirjas ning dateerimata nimekirjas. ENKL liige.⁵⁹
39. **Oskar Paul Raunam** - Ei ole selge, kas EKKKÜ liikmeks ka sai, kuid esitas 29. mail 1940. aastal avalduse vastuvõtmiseks. Hiljem ENKL liige.⁶⁰
40. **Paul Sepp (Jaani p.)** - Üks EKKKÜ registreerimisavalduse esitajatest 1922. aastal, EKKKÜ 1940. aasta nimekirjas, hilisem ENKLi liige.⁶¹
41. **Peeter Linzbach (Jakobi p.)** - EKKKÜ 1924. aasta nimekirjas Linzbach, 1940. aasta nimekirjas Peeter Linzbach. ENKLi liige.⁶²
42. **Valerian Loik (Tõnu p.)** - EKKKÜ 1940. aasta nimekirjas. ENKL liige.⁶³
43. **Valerie Loik (Hansu t.)** - EKKKÜ 1940. aasta nimekirjas. ENKL liige.⁶⁴

⁵⁶https://ais.ra.ee/index.php?module=202&op=4&tyyp=2&otsing_id=20221129124133399532&kokku=5&id=110702698386&f=1&active=&sess_id=a6607ee90ff97773fb05b2c3f6366deb

⁵⁷https://ais.ra.ee/index.php?module=202&op=4&tyyp=2&otsing_id=20221129115526813586&kokku=1&id=110702698059&f=1&active=&sess_id=a6607ee90ff97773fb05b2c3f6366deb

⁵⁸https://ais.ra.ee/index.php?module=202&op=4&tyyp=2&otsing_id=20221129130828107070&kokku=2&id=110702697987&f=1&active=&sess_id=a6607ee90ff97773fb05b2c3f6366deb

⁵⁹https://ais.ra.ee/index.php?module=202&op=4&tyyp=2&otsing_id=20221129124916115729&kokku=2&id=110702676207&f=1&active=&sess_id=a6607ee90ff97773fb05b2c3f6366deb

⁶⁰https://ais.ra.ee/index.php?module=202&op=4&tyyp=2&otsing_id=20221129135122352625&kokku=1&id=110702698309&f=1&active=&sess_id=a6607ee90ff97773fb05b2c3f6366deb

⁶¹https://ais.ra.ee/index.php?module=202&op=4&tyyp=2&otsing_id=20221129105424987930&kokku=3&id=110702698160&f=1&active=&sess_id=a6607ee90ff97773fb05b2c3f6366deb

⁶²https://ais.ra.ee/index.php?module=202&op=4&tyyp=2&otsing_id=20221129123156699811&kokku=1&id=110702680517&f=1&active=&sess_id=a6607ee90ff97773fb05b2c3f6366deb

⁶³https://ais.ra.ee/index.php?module=202&op=4&tyyp=2&otsing_id=20221129130104594430&kokku=2&id=110702680518&f=1&active=&sess_id=a6607ee90ff97773fb05b2c3f6366deb

⁶⁴https://ais.ra.ee/index.php?module=202&op=4&tyyp=2&otsing_id=20221129130104594430&kokku=2&id=110702680521&f=1&active=&sess_id=a6607ee90ff97773fb05b2c3f6366deb